

Min bedste rejsesouvenir

af Søren Padkjær

Sejlruten på Gauja

When a coup against Soviet president Mikhail Gorbachev failed in 1991, the Baltic nations saw an opportunity to free themselves from Soviet domination and, following the actions of Lithuania and Estonia, Latvia declared its independence on Aug. 21, 1991. European and most other nations quickly recognized their independence, and on Sept. 2, 1991, President Bush announced full diplomatic recognition for Latvia, Estonia, and Lithuania. The Soviet Union recognized Latvia's independence on Sept. 6, and UN membership followed on Sept. 17, 1991.

Helt tilbage under Sovjet-tiden var Aalborg venskabsby med Riga i Letland. Der havde vist ikke været den store kommunikation, men efter selvstændigheden i 1991 hungrede letterne – som mange andre, der havde genvundet friheden – efter kontakter til omverdenen.

Aalborg Handelsstandsforening var hurtige til at etablere kontakt gennem tidligere forsvarsminister Knud Østergaard, der fra tidligere tider havde gode forbindelser i landet. En håndfuld lokale forretningsfolk - herunder mig selv - fik muligheden for at deltage i denne første delegationsrejse, der fandt sted 13.-16. november 1991. Vi havde hver især på

forhånd oplyst hvilke brancher, vi repræsenterede, så der kunne etableres gensidige kontakter med interesserede lettiske parter.

Turen med den gamle Tupulov gik fint, og i Riga lufthavn så vi yderligere en snes stykker parkeret med propper i jetmotorerne – det var de fly, som Aeroflot havde på jorden i Riga, da USSR gik i opløsning, og som letterne nu tog som en ringe erstatning for svie og smerte.

Knud Østergaards forbindelser var i orden, og vi blev kørt rundt til både Stalins gamle bil, lettisk sangften og blev naturligvis introduceret til deres nationaldrik, Riga Balsam – en modbydelig tjære, som kun gled ned, når den blev tyndet op med vodka.

Næste formiddag blev vi kørt ud på et monumentalt forsamlingshus, hvor formentlig pamporne tidligere har stået og hældt vand ud af ørerne og tørret op med de røde faner. Her blev vi nu bænket i en stor sal ved hvert vort bord – lige som når der er skriftlig eksamen i gymnastiksalen. Foran bordet stod en stol, og så blev letterne ellers lukket ind i hold, efter at de havde skrevet sig på listen ved de danskere, som de gerne ville tale med.

Det gav naturligvis nogle barokke oplevelser, når der kom en direktør fra et tidligere kommunistisk planøkonomi-foretagende, som ikke havde den fjerneste ide om hvad de produkter skulle koste, som han mente han kunne levere. Naturligvis – de havde jo dengang blot udfyldt deres planskemaer, sendt dem til Moskva, hvorefter der ind ad den ene port kom nogle råvarer, som de så bearbejdede, hvorefter de færdige produkter blev afhentet ved en anden port.

Men ham jeg vil fortælle om, var en medarbejder fra Miljøministeriet. Jeg var dengang ansat som virksomhedskonsulent, og kunne derfor med lidt fleksibilitet sige, at jeg repræsenterede stort set alle brancher. Den gode miljømand fortalte fortvivlet om hvordan der var blevet svinet med miljø og energi, og det søgte han hjælp til at gøre noget ved. Det lød jo spændende, og dagen efter havde vi så et møde på ministeriet, der var en lille forfalden, nærmest gul bygning i den gamle by. De sad 3-4 stykker på hvert lille kontor, hvor der også var en enkelt skrivemaskine og på nogle kontorer endog en telefon. De øvrige lavede kaffe og var meget venlige.

Maleriet af Gauja-floden med den store udkigssten.

Vi blev hurtigt gode venner og bevægede os op i de højere luftlag med vore visioner for et rent og lykkeligt Letland. For at indgyde dem tillid til forehavendet og i øvrigt besegle vort samarbejde, foreslog jeg, at når nu vi havde rensset spildevandet, så ville vi sammen tage en kanotur på Gauja, som er den store rent (ikke rene) lettiske flod. Vi vidste begge, at det formentlig aldrig ville blive til noget.

Helt ærligt, så kendte jeg ingen spildevands-eksperter i Nordjylland, men da jeg kom tilbage til DK fik vi alligevel samlet nogle modige virksomhedsejere, der var parate til at deltage

i projektet. Fra den dag af var jeg i Letland 8 -10 gange årligt den næste 5½ år – de fleste rejser på fra 5-10 dage.

En fantastisk oplevelse, hvor jeg kunne følge udviklingen fra rubel-tiden (men hvor vi i stedet for de sædvanlige 1-1 fik et halvt hundrede rubler for en dollar – uden at priserne på menukortene var blevet ændret), over de vaklende forsøg på at organisere landet og til den nuværende vestlige kultur, der på mange måder har overhalet vor egen mere forsigtige udvikling.

Samtidig blev min ven fra Miljøministeriet, Zigis, og hele hans familie min egen "lettiske familie", som jeg i visse periode var mere sammen med end min danske familie.

Vore projekter var de første af sin art i landet, med finansiering fra Uffes Østpuljemidler og med danske garantier for lettiske lån i Unibank. Vi blev interviewet i radio og TV, fik eftermiddagste hos vicepræsidenten – og havde møder med diverse ministre samt premierministerens rådgiver, der var i tvivl om hvordan han skulle rådgive ministeren om vort projekt.

På det praktiske plan var det heller ikke helt, som da det nye rensningsanlæg i Hjørring blev projekteret: Først da vi havde underskrevet kontrakterne om spildevandsanlæggene, var der en modig dame i den lokale kommunalbestyrelse, der spurgte om, hvor vandet egentlig skulle komme fra? Jo, de havde naturligvis vand i byen, men det var med pumper i baghaven ved hvert hus – og affaldsvandet det brugte de vel i køkkenhaven.

På et andet tidspunkt, da borgmesteren i den ene by havde lært for mange mafiametoder og mente han skulle have et hus med projektet, så måtte vi indkalde til stormøde. Det resulterede så i, at borgmesteren blev afsat og erstattet af en myndig dame, der var sygeplejerske på det lokale sindssygehospital. Herefter var begge "vore" byer ledet af kvindelige borgmestre, der også begge brugte hofteholder i størrelse XXXL.

Undervejs fik vi naturligvis også lejlighed til at gennemføre den efterhånden mytologiske kanotur. I mellemtiden havde Zigis søster, der tidligere havde været direktør på et sovjetisk cementstøberi(!) åbnet et supermarked i Riga, og belæsset med en kasse af hver: kartofler, brød, vodka, øl, fiskekonserves osv. drog vi op til kanoudlejeren. Det regnede en del, men som Zigis sagde, så kan enhver have en god tur i solskin – men kun de rigtig gode kan nyde den, også når regnen vælter ned. Vi fik dog varmen, da vi overnattede i en skov ved bredden. Udover vodkaen så var der masser af træ til aften bålet, hvor vi kunne lave mad og tørre tøj og soveposer.

Udover rensningsanlægget, så fik den ene by også et flisfyringsanlæg og tilhørende fjernvarmeforsyning. Her var- og er - sygeplejersken Velga borgmester, og fra at være vel nok det største hul i den del af Letland – og det er bogstaveligt ment, for hovedgaden havde mange huller fra de hedengangne sovjetiske planer om kloakering, og hvor hullerne henlås uden afdækning – har den netop fået prisen som den mest velholdte lettiske by. I finansministeriet er byen dog nok mere berygtet end berømt, idet Velga nægtede at tilbagebetale lånet til anlæggene. Hun ville hellere bruge pengene til endnu mere byudvikling, hvorefter hun fik frataget dispositionen over byens finanser. Dagen inden det trådte i kraft købte hun dog en ny bil – til transport af borgmesteren.

Den gode Velga, som stadig sender mig julebreve, havde arrangeret en større indvielse af projekterne, hvor selve ministeren var til stede. Der blev sunget og danset af små skolepiger, serveret overdådige buffet'er – og uddelt gaver. Her overrakte Velga mig det symbolsk meget passende maleri af Gauja, som uanset dets eventuelt manglende kunstneriske kvaliteter har en hædersplads her i huset. Det er for mig symbolet på at have været deltager i og vidende til noget historisk, til Letlands skridt ind i friheden fra kommunismen, til mange enestående oplevelser, og til nogle forhåbentlig livslange venskaber.